

Archeologisch onderzoek Brinkhofweide te Norg

Inventariserend veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 33

Archeologisch onderzoek Brinkhofweide te Norg

Inventariserend veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 33

Definitief

ISSN 1573-5710

Gemeente Noordenveld

Grontmij Advies & Techniek bv
Vestiging Drenthe
Assen, 8 november 2004

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek
Brinkhofweide te Norg
Grontmij Archeologische Rapporten 33

Projectnummer : 166463

Documentnummer : 166463

Revisie : 2

Datum : 8 november 2004

Auteur(s) : mevr. drs. L. Soetens

e-mail adres : laura.soetens@grontmij.nl

Gecontroleerd : mevr. drs. M. Hopman

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd : dhr. ing. J. Knol

Paraaf goedgekeurd :

Administratieve gegevens

Datum opdrachtverstrekking	27 april 2004	
Opdrachtgever	Gemeente Noordenveld	
Uitvoerder	Grontmij Advies & Techniek bv	
	mevr. drs. L. Soetens	
Bevoegd gezag	Provincie Drenthe	
	dhr. dr. W.A.B. van der Sanden	
	provinciaal-archeoloog	
Locatie	gemeente	Noordenveld
	plaats	Norg
	toponiem	Brinkhofweide
	RD-coördinaten (centrum)	X: 227.100, Y: 565.100
	kaartbladen	12A

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Aanleiding en doelstelling	5
1.3	Werkwijze	5
1.3.1	Bureauonderzoek	5
1.3.2	Karterend booronderzoek	5
1.3.3	Rapportage	6
2	Resultaten bureaustudie	7
2.1	Historische en huidige situatie	7
2.2	Bekende archeologische waarden	7
2.3	Archeologische verwachting	8
2.4	Conclusie bureaustudie	8
3	Resultaten veldonderzoek	9
3.1	Algemeen	9
3.2	Bodem	9
3.3	Maaiveldhoogte	9
3.4	Archeologie	9
4	Evaluatie	10
4.1	Samenvatting en conclusie	10
4.2	Aanbevelingen	10

Bijlage 1
Locatie plangebied

Bijlage 2
Locatie boringen en resultaten veldwerk

Bijlage 3
Boorprofielen

Bijlage 4
Vondstenlijst

Bijlage 5
Resultaten onderzoek parkeerplaats

Bijlage 6
Literatuur

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De Gemeente Noordenveld heeft aan Grontmij opdracht verleend voor het uitvoeren van een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) op de Brinkhofweide en een aan te leggen parkeerplaats te Norg. Het plangebied ligt aan de noordzijde van het centrum van Norg, de Brinkhofweide heeft een oppervlakte van circa 1 hectare, de toekomstige parkeerplaats 0,4 hectare. De locatie van het plangebied is weergegeven in bijlage 1.

1.2 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding van het archeologisch onderzoek is de herinrichting van de Brinkhofweide en een parkeerplaats in het centrum van Norg. Er zullen twee woongebouwen worden gerealiseerd. Bij de graafwerkzaamheden zal de bodem verstoord worden en daarmee de eventuele archeologische resten vernietigd.

Doel van het IVO is inzicht krijgen in de bodemkundige opbouw van de ondergrond en het opsporen en in kaart brengen van archeologische vindplaatsen. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden bepaald op vindplaatsen in aanmerking komen voor een vervolgonderzoek. Het onderzoek ten behoeve van de aanleg van de parkeerplaats heeft op een later tijdstip plaatsgevonden dan de rest. De resultaten hiervan zijn opgenomen in bijlage 5.

1.3 Werkwijze

Het IVO bestaat uit een voorbereidend bureauonderzoek, een karterend booronderzoek en een rapportage. De verschillende onderdelen worden hieronder kort toegelicht.

1.3.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek zal onder andere aandacht worden besteed aan de geologische en bodemkundige aspecten van het plangebied. Aan de hand van het bureauonderzoek wordt een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Hiervoor worden bodem-, geologische en historische kaarten bekeken. De bekende archeologische gegevens worden geïnventariseerd met behulp van Het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) en de Archeologische Monumentenkaart (AMK). Verder wordt relevante literatuur geraadpleegd.

1.3.2 Carterend booronderzoek

De archeologische verwachting wordt in het veld getoetst door middel van het uitvoeren van het karterend booronderzoek. Hiertoe zullen 11 handboringen worden verricht. De boringen worden verricht met behulp van een Edelman-

boor met een diameter van 10 cm, tot een diepte van maximaal 2,0 m beneden maaiveld.

De vrijgekomen grond wordt bodemkundig beschreven en geïnspecteerd op archeologische indicatoren, zoals vuursteen, aardewerk, houtskool, bot, et-cetera. Relevante lagen worden gezeefd op een 4 mm zeef. Van de boorpunten worden de RD-coördinaten ingemeten met behulp van DGPS, tevens wordt de hoogte ingemeten ten opzichte van NAP.

1.3.3 Rapportage

De resultaten van het bureauonderzoek en karterend booronderzoek worden gepresenteerd in onderliggend rapport. Daarin komen de volgende aspecten aan de orde:

- De resultaten van het bureauonderzoek (hoofdstuk 2)
- De resultaten van het veldonderzoek (hoofdstuk 3)
- Een evaluatie van de onderzoeksresultaten, conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 4)

2 Resultaten bureaustudie

2.1 Historische en huidige situatie

Op de historische kaart van rond 1850 ligt het plangebied aan de rand van Norg. Het plangebied is niet bebouwd en aan de noordrand is een boswal aanwezig. Deze situatie is op de historische kaart van rond 1900 nog hetzelfde en verandert niet tot in deze tijd. Het plangebied is opgedeeld geweest in drie percelen, op de kaart uit 1900 zijn op de perceelsgrenzen bomen gesitueerd.

In de historische tijd is het perceel waarschijnlijk niet bebouwd geweest en altijd als weiland of akker gebruikt. De mate van bodemverstoring is waarschijnlijk laag. Indien er prehistorische resten aanwezig zijn, is de kans groot dat ze nog in tact zijn.

Op dit moment is het plangebied in gebruik als grasland en gedeeltelijk is het verhard en in gebruik als parkeerplaats.

2.2 Bekende archeologische waarden

In het Archeologisch Informatiesysteem staat alle bekende archeologische waarnemingen vermeld. Er is één melding van binnen het plangebied (nummer 214025) en negen andere uit de bebouwde kom van Norg.

Tabel 1: Archis-waarnemingen uit Norg

waarnemingsnummer	datering	aard van melding
238619	Middeleeuwen	Kerk. Bij restauratie zijn onder de plavuizenvloer resten aangetroffen van houten voorgangers van deze kerk.
214181	Romeinse Tijd	Bronzen Sestertius (munt) van Antonius Pius/Marcus Aurelius
214177	Middeleeuwen	Fragmenten aardewerk
214107	Middeleeuwen	Fragmenten kogelpot aardewerk
214102	Romeinse Tijd	Waarschijnlijk een koperen Romeinse munt
214101	Middeleeuwen	Munt
214026	Middeleeuwen	Waterput en aardewerkfragmenten
214025	IJzertijd-Middeleeuwen	Spinklos van aardewerk
45483	IJzertijd-Nieuwe Tijd	Gouden munt of muntgewicht
537	Middeleeuwen	Fragment aardewerk

De Archeologische Monumenten Kaart bevat een overzicht van belangrijke archeologische terreinen in Nederland. De terreinen zijn beoordeeld op verschillende criteria en op grond daarvan zijn ze ingedeeld in categorieën met archeologische waarde, hoge archeologische waarde en zeer hoge archeologische waarde (o.a. de beschermde monumenten). In Norg is één

archeologisch terrein als monument aangewezen. Dit monument is de kerk (AMK nummer 14016) die een zeer hoge archeologische waarde heeft. De kerk dateert uit de Vroege Middeleeuwen.

2.3 Archeologische verwachting

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Norg en is niet gekarteerd op de Bodemkaart van Nederland (deel 12 west). Aangrenzend aan de bebouwde kom worden aan deze kant van het dorp laarpodzolgronden (cHn23) aangetroffen. Dit zijn leemarme gronden met een humeuze bovenlaag (A-horizont) van 0,30 tot 0,50 m dik. Deze vrij dikke bouwvoor is ontstaan door jarenlange bemesting met potstalmest. Hieronder wordt een verkitte B-horizont aangetroffen van 0,20 tot 0,40 m dik. Deze gaat geleidelijk over in een C-horizont. Laarpodzolgronden zijn veelal gronden die al voor 1850 in cultuur waren. De Laarpodzolgronden hebben volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) een hoge archeologische verwachtingswaarde.

2.4 Conclusie bureaustudie

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied resten verwacht uit de IJzertijd tot en met de Middeleeuwen. Gezien de bodemkundige situatie zullen eventuele archeologische waarden zich waarschijnlijk binnen circa 0,5 m beneden maaiveld bevinden.

3 Resultaten veldonderzoek

3.1 Algemeen

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 16 juni 2004. Er zijn 11 boringen verricht met behulp van een edelmanboor met een diameter van 10 cm. Het grondgebruik is grasland. Behalve bij boring 11, daar ligt een plantsoen. De boorpunten zijn ingemeten met behulp van DGPS en het maaiveld is bij elk boorpunt ingemeten ten opzichte van NAP. De locaties van de boringen en resultaten van het booronderzoek staan in bijlage 2, de boorprofielen in bijlage 3.

3.2 Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit matig fijn tot zeer fijn zand. Er is een laag grond opgebracht van 0,50 m dik, daaronder is de oude bouwvoor terug te vinden in alle boringen behalve nummer 8 en 10. In boringen 8 en 10 ligt de opgebrachte grond direct op de C-horizont, er is geen restant van de originele bouwvoor aangetroffen.

De opgebrachte grond is grijsbruin van kleur, de oude bouwvoor grijszwart en tot 0,70 m dik en verploegd. Daaronder is in boringen 1, 5, 6 en 11 een verrommelde B-horizont (inspoelingslaag) aangetroffen. Waarschijnlijk is ooit de originele, verkitte B-horizont met opzet verploegd, om voor een betere afwatering te zorgen.

In de andere boringen (nummers 2, 3, 4, 7 en 9) ligt het zwarte zand van de originele bouwvoor rechtstreeks op de C-horizont (gele zand). Hier is de B-horizont geheel verdwenen, waarschijnlijk is deze afgegraven.

3.3 Maaiveldhoogte

De maaiveldhoogte is aangegeven in bijlage 2. Boringen 9 en 10 zijn achter een houtwal gelegen, er is daar geen hoogte genomen van het maaiveld. De hoogteverschillen in het plangebied zijn klein. Het maaiveld loopt enigszins af van het zuidoosten naar het noordwesten.

3.4 Archeologie

Er zijn twee archeologische vondsten aangetroffen; een stukje glas uit boring 1 en een fragment aardewerk uit boring 5. Het fragment glas is onderdeel van een drinkbeker en dateert waarschijnlijk uit de zeventiende eeuw. Het aardewerk is zogenaamd 'protosteengoed met een ijzergobe' uit de veertiende eeuw (ARC bv). Beide vondsten zijn aangetroffen in de oude bouwvoor. De kans is groot dat met het verspreiden van mest, vaak in combinatie met afval, de vondsten op het land terecht is gekomen.

4 Evaluatie

4.1 Samenvatting en conclusie

De Gemeente Noordenveld heeft aan Grontmij Advies & Techniek opdracht verleend voor het uitvoeren van een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) op de Brinkhofweide te Norg. Het plangebied ligt aan de noordzijde van het centrum van Norg en heeft een oppervlakte van circa 1 hectare.

Aanleiding van het archeologisch onderzoek is de herinrichting van de Brinkhofweide in het centrum van Norg. Er zullen twee woongebouwen worden gerealiseerd. Bij de graafwerkzaamheden zal de bodem verstoord worden en daarmee de eventuele archeologische resten vernietigd. Doel van het IVO is inzicht krijgen in de bodemkundige opbouw van de ondergrond en het opsporen en in kaart brengen van archeologische vindplaatsen.

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied resten verwacht uit de IJzertijd tot en met de Middeleeuwen. Gezien de bodemkundige situatie zullen eventuele archeologische waarden zich waarschijnlijk binnen circa 0,5 m beneden maaiveld bevinden. Het plangebied heeft een hoge archeologisch verwachtingswaarde.

In boringen 8 en 10 is de bodem geheel verstoord en in boringen 2, 3, 4, 7 en 9 is een AC-profiel aangetroffen. In boringen 1, 5, 6 en 11 is nog wel een restant van een B-horizont aangetroffen, de bodem is in deze boringen weinig verstoord.

Er zijn twee archeologische vondsten aangetroffen. De kans is groot dat met het verspreiden van mest, vaak in combinatie met afval, de vondsten op het land terecht is gekomen.

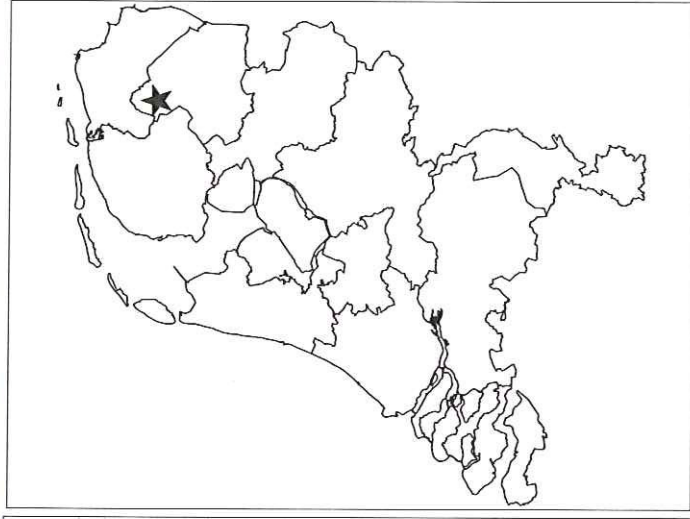
4.2 Aanbevelingen

De bodem in het plangebied is gedeeltelijk verstoord. De kans dat er in het plangebied nederzettingssporen aangetroffen kunnen worden is klein. Het is niet nodig archeologisch vervolgonderzoek te verrichten.

Bij de graafwerkzaamheden dient men echter alert te zijn op archeologische resten. Indien deze worden aangetroffen moet dat gemeld worden bij het bevoegd gezag, de provinciaal archeoloog, dhr. dr. W. van der Sanden.

Bijlage 1

Locatie plangebied

Legenda

 Plangebied

**Archeologisch Onderzoek
Brinkhofweide en parkeerplaats te Norg**

Locatie plangebied
Opdrachtgever: Gemeente Noordenveld
Schaal: 1 : 15.000
Bron: Gemeente Noordenveld

projectnummer: DR 166463	datum: 18-10-04	gecontroleerd
versie 1	getekend	LS
		MH

Bijlage 2

Locatie boringen en resultaten veldwerk

Legenda

Boringen met nummer en NAP hoogte

- restant B horizo
- AC-profiel
- verstoord
- Plangebied

Archeologisch Onderzoek Brinkhofweide te Norg

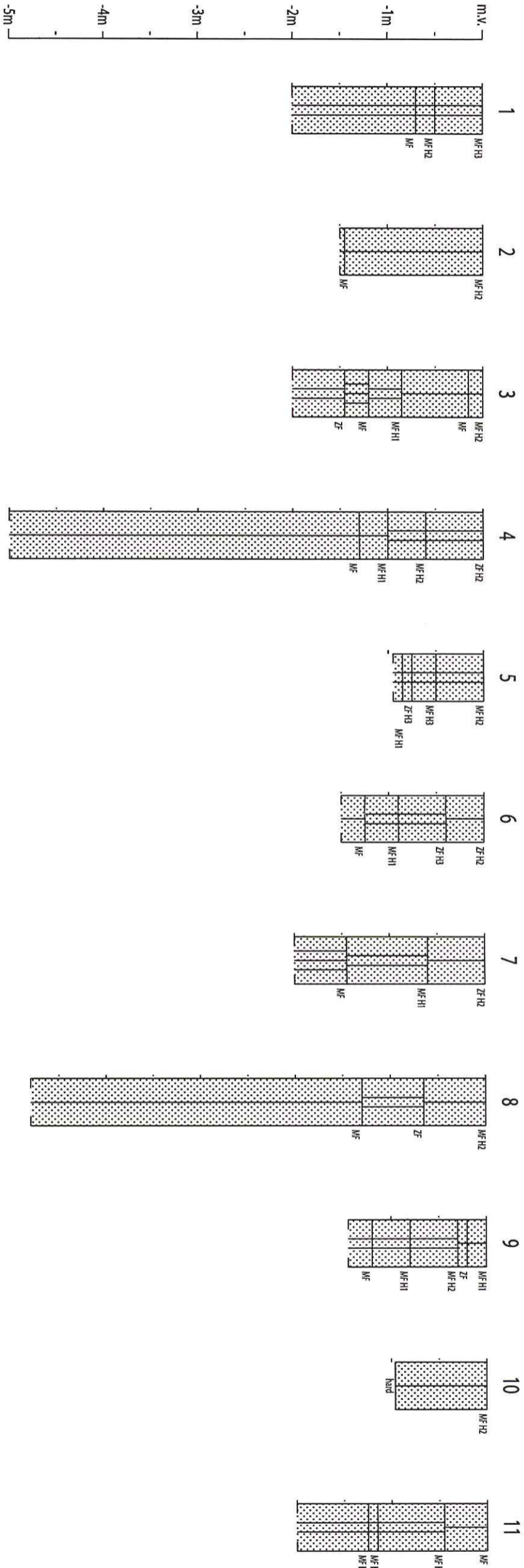
Resultaten boringen
Opdrachtgever: Gemeente Noordenveld
Schaal: 1 : 1000
Bron: veldonderzoek

projectnummer: DR 166463	getekend	gecontroleerd
versie 0	LS	MH
datum: 29-06-04		

Bijlage 3

Boorprofielen

voor verklaring van de boorprofieltekens zie bijgaand verklaringsblad

Grontmij
 project: ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK BRINKHOFWEIDE TE NORRIG
 opdrachtgever: GEMEENTE NOORDENVELD

onderdeel: Boorprofielen

wijzigingen:
 code: d.d.: omschrijving: get.: acc:

schaal: 1:50 bestek:
 datum: jun '04 get: acc: formaat:
 order nr: 164463 YH

tekening nr: 01042048 A3

© Grontmij afd. / prov. kantoor: bijlage nr: 3 in 1 bladen bladnr: 1
 tel:

Legenda

Minerale sedimenten

Indeling naar lutumgehalte (delen < 2 µm)
(voor waterafzettingen)

	zeer kleiarm zand (0 - 3% lutum)
	matig kleiarm zand (3 - 5% lutum)
	kleiig zand (5 - 8% lutum)
	zeer lichte zavel (8 - 12% lutum)
	matig lichte zavel (12 - 18% lutum)
	zware zavel (18 - 25% lutum)
	lichte klei (25 - 35% lutum)
	matig zware klei (35 - 50% lutum)
	zeer zware klei (meer dan 50% lutum)

Veen

	veen
	kleiig veen
	zandig veen

Aanduidingen (gebruikt in combinatie met bovenstaande indeling)

Indeling van zand naar korrelgrootte

UF	uiterst fijn zand	(M50-cijfer	50-	105 µm)
ZF	zeer fijn zand	(M50-cijfer	105-	150 µm)
MF	matig fijn zand	(M50-cijfer	150-	210 µm)
MG	matig grof zand	(M50-cijfer	210-	420 µm)
ZG	zeer grof zand	(M50-cijfer	420-	2000 µm)

Indeling naar leemgehalte (delen < 50 µm)
(voor windafzettingen)

	zeer leemarm zand (0 - 5% leem)
	matig leemarm zand (5 - 10% leem)
	zwak lemig zand (10 - 18% leem)
	sterk lemig zand (18 - 33% leem)
	zeer sterk lemig zand (33 - 50% leem)
	zandige leem (50 - 85% leem)
	siltige leem (meer dan 85% leem)

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

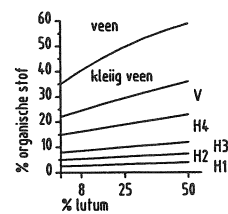
	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

Indeling naar gehalte organische stof

H1	humusarm
H2	matig humeus
H3	zeer humeus
H4	humusrijk
V	venig

Bijlage 4

Vondstenlijst

Vondsten Inventariserend veldonderzoek Brinkhofweide te Norg

<i>nummer</i>	<i>boring</i>	<i>datum</i>	<i>diepte</i>	<i>laag</i>	<i>categorie</i>	<i>bijzonderheden</i>
1	1	16-6-2004	0,35-0,65	oude bv	glas	onderdeel drinkbeker, 17e eeus
2	5	16-6-2004	0,40-0,75	oude bv	aardewerk	protosteengoed met ijzergobe, 14e eeus

determinaties: ARC BV

Bijlage 5

Resultaten onderzoek parkeerplaats

Notitie

Notitienummer
166463

Betreft
Archeologisch onderzoek toekomstige parkeerplaats te Norg

Inleiding

Dit onderzoek is een uitbreiding van het plangebied Brinkhofweide in Norg en betreft de aanleg van een parkeerterrein met een oppervlakte van 0,4 hectare. Het plangebied ligt ten noorden van de Brinkhofweide en is op dit moment in gebruik als weiland.

Het plangebied ligt in een gebied met hoge verwachtingswaarde. De bodem bestaat uit laarpodzolgronden. Dit zijn leemarme gronden met een dikke bouwvoor (A-horizont), met daaronder een verkitte donkerbruine inspoelingslaag (B-horizont) die geleidelijk overgaat in geel zand (C-horizont). Er zijn 9 meldingen van archeologische vondsten van binnen de bebouwde kom in Norg bekend. Deze vondsten zijn niet binnen het plangebied of in directe omgeving ervan aangetroffen. Op een historische kaart uit 1900 is het gebied in gebruik als akker. De percelen zijn smal en noord-zuid gericht. Tussen de percelen liggen houtwallen. De (zand)wegen in de omgeving liggen op dezelfde plaats als nu nog het geval is.

Veldonderzoek

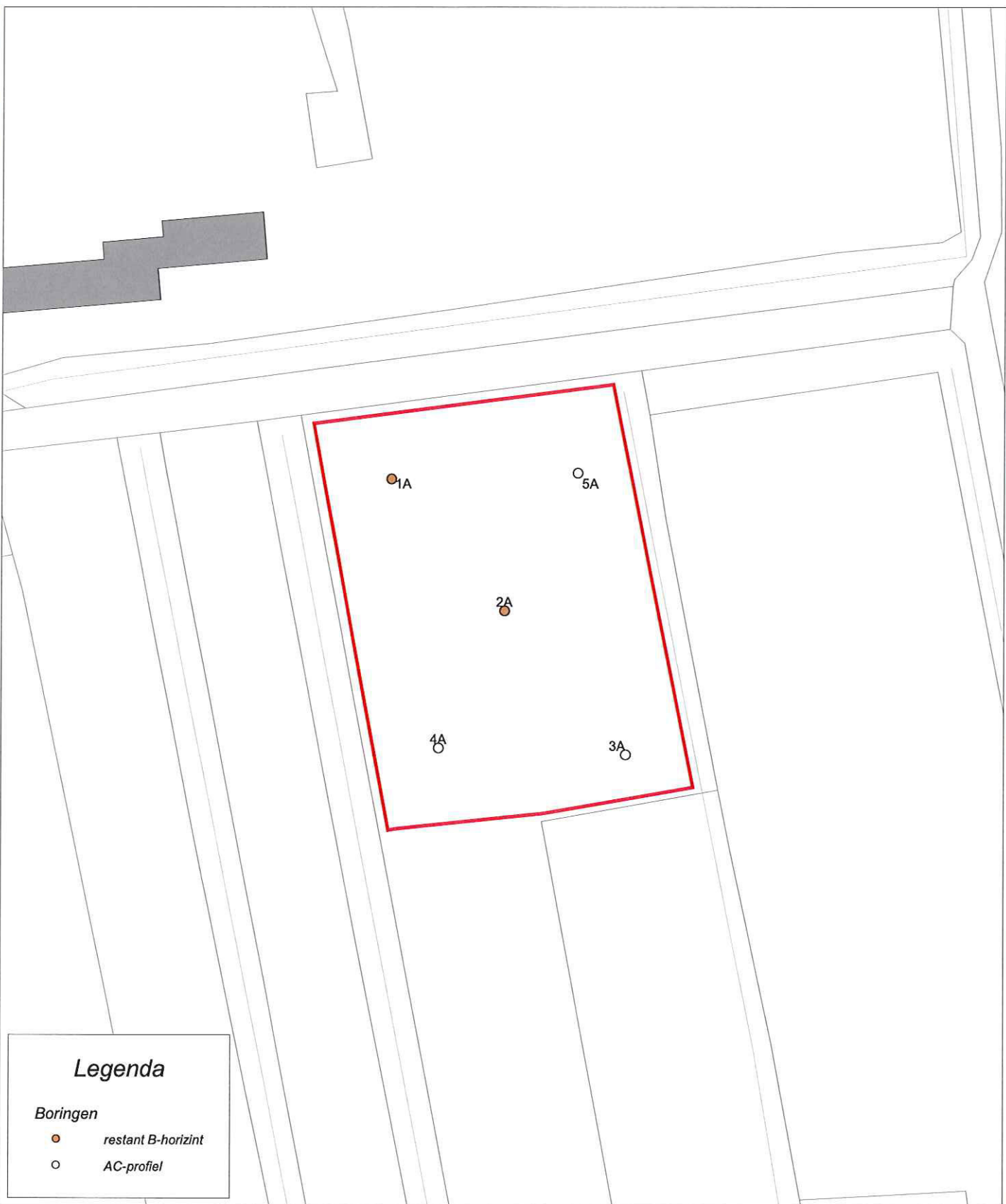
De werkmethode voor dit onderzoek is hetzelfde geweest als de methode van het vorige onderzoek.

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 6 oktober 2004. Er zijn toen 5 boringen verricht met een diepte van 1 tot 2 m. De locaties van de boringen staan op het bijgevoegde kaartje. Het patroon van smalle percelen is nog wel te herkennen, maar het perceel waar het plangebied in ligt is breder dan de rest. Tussen de percelen zijn ook nu nog houtwallen of bomenrijen te zien.

In boring 1A en 2A is onder de bouwvoor een restant van een B-horizont aangetroffen. De andere boringen hadden een AC-profiel. De overgangen tussen de lagen was rommelig, maar de B-horizont in boringen 1A en 2A was toch nog goed te herkennen. Er zijn geen archeologische resten aangetroffen. De bodem is licht verstoord; de verkitte B-horizont is stukgeploegd, wat de ontwatering van het land verbetert.

Conclusie en Aanbeveling

Gezien het feit dat er geen archeologische resten zijn aangetroffen, en in een groot deel van het terrein in de bodem een AC-horizont bevindt, is het niet nodig archeologisch vervolgonderzoek te verrichten. Bij de graafwerkzaamheden dient men echter alert te zijn op archeologische resten. Indien deze worden aangetroffen dient dat gemeld worden bij het bevoegd gezag, dhr. dr. W. van der Sanden.

Legenda

Boringen

- restant B-horizont
- AC-profiel

Archeologisch Onderzoek Parkeerplaats te Norg

Locatie boringen

Opdrachtgever: Gemeente Noordenveld
 Schaal: 1 : 1000
 Bron: Veldwerk Grontmij oktober 2004

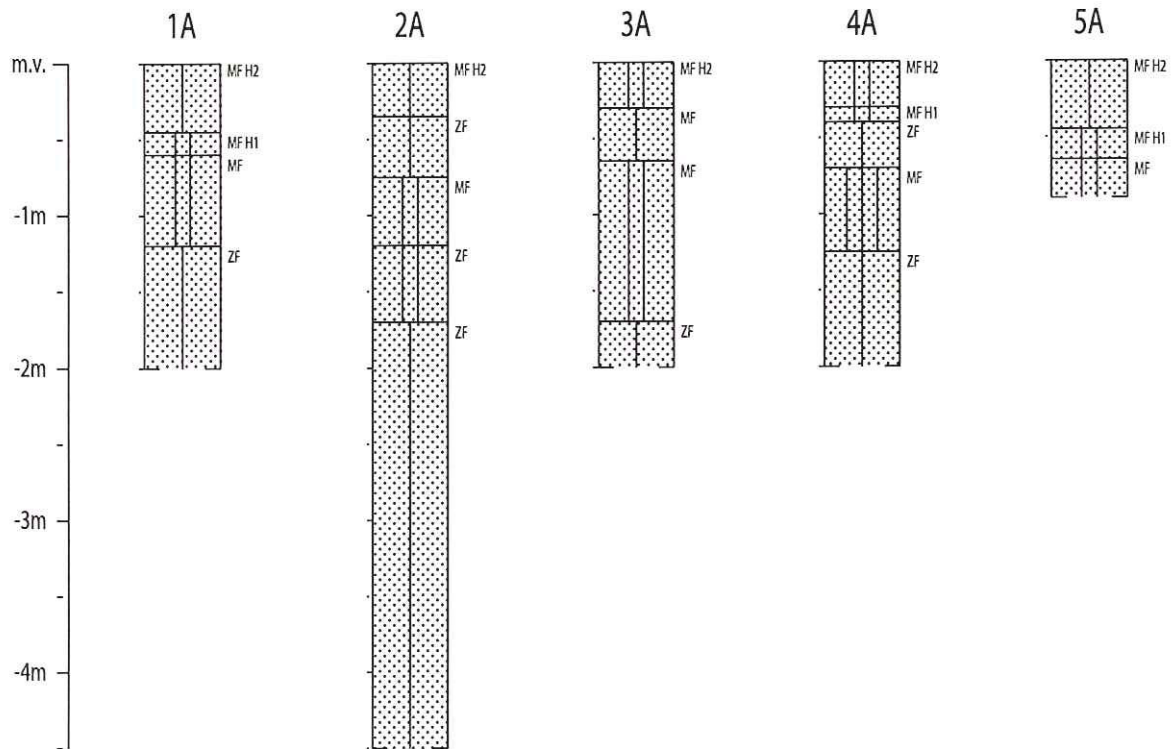
projectnummer: DR 166463

versie 0 datum: 18-10-04

getekend
LS

gecontroleerd
MH

voor verklaring van de boorprofieltekens zie bijgaand verklaringsblad

project: ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK PARKEERPLAATS BRINKHOFWEIDE TE NORG

opdrachtgever:

GEMEENTE NOORDENVELD

onderdeel:

Boorprofielen

schaal: 1:50

bestek:

tekening nr: 01042081

wijzigingen: code: d.d.: get: acc: datum:

order nr: 166463

YH

okt. '04

bijlage nr: 5 in 1 bladen bladnr: 1

Bijlage 6

Literatuur

Literatuur

- Robas Producties, 1990. Historische atlas Drenthe: chromotopografische kaart des rijks, 1:25.000.
- Stiboka, 1991. Bodemkaart van Nederland deel 12 West (Assen). Schaal 1:50.000.
- Topografische Dienst, 1992. Grote Provincie Atlas Drenthe. Schaal 1:25.000. Wolters-Noordhoff Atlasproducties.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1999. Grote Historische Atlas van Nederland, deel 2 Noord-Nederland. 1851-1855. Schaal 1:50.000.

www.grontmij.nl